

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. De veritate mediata, & immediata, practica, & speculatiua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

tellectus, censendus tamen erit iudicare, ac secundam, quam vocant, operationem suam exercere.

18 Tercio ex libertate, & indifferentia voluntatis oritur, ut possit affectuè componere, ac diuidere, idque non vno modo, sed multiplici, ac prius ineffaciter, & postea efficaciter, & perfecte, aut è conuerso diuersis motibus, & contrariis intentionaliter ferri, atque hac, illac agi: intellectus ergò cum non sit potentia libera, sed necessaria, haud poterit componere, aut diuidere, nisi vno modo, haudvè plus asserere per apprehensionem, quod negat per iudicium, aut per illam negare, quod per hoc adstruit, quam lapis potest, cum ruit deorsum simul niti sursum. Quarto: aut omnis compositio, ac diuisio intellectus nostri est naturaliter impossibilis cum alia opposita, & contrarium adstruente, aut potius cum ea componi apta nata. Secundum haud videtur posse sustineri: qui enim fieri potest, ut intellectus contradictoria simul asserat, etiam imperfectè? Quod si admittatur primum; consequens est, ut omnis compositio, & diuisio sit iudicium, & nulla possit esse apprehensionis propria: illius enim ab hac id discrimen à nobis traditum est supra lib. 4. tract. 1. cap. 3. quod sit actus intellectus cum alio circa idem obiectum ex modo sui tendendi impossibilis, naturaliter utique, ac citrà miraculum.

19 Hinc liquet ad primum, & secundum argumentum à nobis adducta in probationem contrariæ assertionis. Ad tertium respondeo, ut bellæ obiecta sibi conuenientia appetant, aut dissentanea refutent, sat esse, ea si simpliciter apprehendant, & absque vlla compositione, & diuisione ex parte actû solam compositionem, aut diuisionem obiectiuam cognoscant. Quamuis autem, hæc propter, probatior nobis sit eorum opinio, qui soli iudicio vim tribuunt componendi, ac diuidendi, at haud improbabile etiamnum arbitramur, eadem vi pollere apprehensionem meram. Quæ porro à nobis obiecta sunt in contrarium, etsi satis verisimilia sint, haud tamen omnino conuincunt.

20 Etsi enim evidens appareat, componere, aut diuidere perinde esse, ac iudicare, id fortasse oritur ex eo, quod deludatur intellectus noster similitudine, & cognatione apprehensionis componentis, diuidentisve cum iudicio. Quod ad secundam rationem nostram attinet, ut vnius iudicij ex alio sequela semper est discursus, & tertia mentis operatio, ita similiter omnis affirmatio, hoc est omnis assensus firmiter adhaerens obiecto, & circa illud impossibilis cum alio contrario est iudicium, & secunda intellectus operatio: huius certè cum tertia sic optimè seruatur propositio, quin ut ambæ sibi respondeant opus sit, ut quemadmodum omnis sequela conclusionis ex præmissis est discursus, similiter omnis compositio, & diuisio sit iudicium. Et quidem, uti non omnis cognitio sequens duas præmissas rationem obtinet discursus, ut patet in apprehensione quauis vi præmissarum excitata, ita forsitan haud est, cur omnis cognitio componens, & diuidens esse debeat iudicium.

21 Tertiæ rationi nostræ potest satisfieri sat probabiliter, hunc in modum. Quamuis intellectus sit potentia formaliter necessaria, at certe est radicaliter libera; quippe subdita imperio voluntatis: nil mirum ergò, hæc si possit eum inlectere in varios actus, & facere, ut componat apprehensiuè ea quæ iudicando diuidit, aut contrà per apprehensionem diuidere, quæ iudicatiuè, ut sic dixerim, componit: haud aliter ac ipsa nunc hac nunc illac sese inclinat. Hæc autem ratio haud procedit in lapide, & aliis similibus

rebus, quæ ne in radice sunt liberae, sed profus necessariae. Ad quartam rationem nostram dicendum est, non aded manifestum esse, quod intellectus nequeat simul contradictoria asserere imperfectè, & inchoatè, eisque semi assensum præbere, quin multi, inter quos Auerroes 6. metaph. comment. 8. contrarium sentiant.

CAPVT III.

De veritate mediata, & immediata, practica, & speculatiua.

22 Circa priorem diuisionem, earum quæ titulo capitis sunt præfixæ, veritatis scilicet in mediata, & immediatam id modo discutiendum est, an illa sit maior, quam hæc, præmissalque, quod consequens, est denominet veriores assensu conclusionis Sententiam negantem amplector, & hunc in modum suadeo. Nulla propositio potest esse verior alia omnino verior: ita B. Thomas q. 1. de veritate art. 9. Ferrariensis 1. contragent cap. 13. ad finem. Conimbricenses tom. 2. log. 1. poster. cap. 2. q. 2. art. 5. Hurtadus disp. 11. log. sect. 2. §. 8. Arriaga disp. 14. log. sect. 3. num. 66. Balthasar Tellez parte 1. in logicam disp. 17. sect. 4. num. 1. At conclusio, ut supponimus, est omnino vera, & nullo modo falsa: nequeunt igitur præmissæ ea esse veriores: minor, & consequentia sunt extra dubium: maior probatur; veritas consistit in eo, quod obiectum actus sit absolute, & quomodocunque, dummodo id sit, quod affirmatur: is autem essendi modus aded præcisus nullam admittit inæqualitatem, totusque positus est in indiuisibili: in eo igitur est sita veritas: haud ergò vna potest esse maior alia, aut reddere vnam propositionem veriorē alia; haud secus, ac quia punctum consistit in indiuisibili, vnum nequit esse maius alio. Confirmatur probatio maioris alio exemplo, haud minus appposito: linea A si omnino æqualis, & conformis sit lineæ B, alia nulla ei esse potest magis æqualis, ut certo certius: similiter ergo in præsentī &c.

23 Sit tamen primum aduersus nostram sententiam argumentum: ex ipsis terminis manifestum videri, hanc propositionem, *Dem est*, veriorē esse, quam istam, *Petrus est*. Respondeo, veritatem actus aliam esse formalem, ac sitam in eius adæquatione, & conformitate cum obiecto, & hanc propter dicta haud suscipere magis, vel minus: aliam verò esse radicalem, & à certitudine, ac infallibilitate actus indistinctam; & hanc subire magis, & minus iuxta disputanda in Metaph. lib. 7. tract. 6. cap. 5. Quando ergo velut manifestum ab omnibus admittitur, propositionum nobis obiectarum priorem esse magis veram, quam posteriorem, id intelligendum est de maiori veritate radicali, siue de maiori certitudine, non autem de maiori veritate formali, qua de tantum agitur impræsentiarum.

24 Secundum argumentum contrarium est, vnum actum voluntatis esse meliorem in genere moris alio; quid ni ergo, & vnus actus intellectus esse possit verior alio? ut enim veritas posita est in conformitate cognitionis cum obiecto, ita & bonitas moralis in conformitate voluntatis nostræ cum ratione: posterior ergò conformitas, si admittit magis, & minus, cur non & prior? Respondeo, conformitatem cum ratione, ac syndaresi magis, & minus suscipere, vnumque voluntatis actum (quod perinde est) esse posse rationi conformiorem alio, quia ratio potest,

potest, & solet magis dictare vnam actionem, quam aliam, eamque velut magis perfectam, & laudabilem præscribere, illam v. g. quæ sub consilium cadit, quam, quæ duntaxat sub præceptum: mirandum ergo non est, si bonitas moralis in prædicta conformitate sit reapse sit inæqualis: Atqui conformitas cum obiecto ita omnino existente, vt affirmatur per cognitionem, haud subit magis, minusve vt prædictum est: nam si vna res existit, pro eo, ac enuntiatur, certe nequit alia ita magis existere, quod adeo manifestum est, vt ex ipsis terminis fidem asserat: nec refert existentiam Dei v. g. maiorem, ac perfectiorem existentia creaturæ cuiusvis, & si placet, illum magis existere secundum se, esseque magis ens, quam hanc: haud enim ob id magis existet Deus, vt affirmatur per actum verum, quam creatura, hæc, si omnino existit, vt cognoscitur. Quocirca veritas in conformitate cum obiecto sita non erit inæqualis, non vlla maior, quam alia. En quatenus, admisso argumenti antecedente, eius consequentia est nulla. Et quidem eam nullam, ac friuolam esse iam olim innuit Plato in Theæreto hisce verbis; *ego autem meliora aliis alia dico, veriora nequaquam*,

25 Tertium argumentum contrarium est tale. Vnus actus intellectus esse potest, soletque; falsior alio: vnus igitur esse sustinet verior alio: quidni ergo præmissæ conclusionem veritatis gradu antecellant? Respondeo cum Hurtado supra citato, & aliis, negato antecedenti. Siquidem, esto, propositio aliqua affirmet, viginti homines currere nullo currente, & alia enuntiet, viginti equos currere currentibus vnde viginti, & vno tantum non currente, haud propterea prior erit magis falsa, quam posterior. Ratio est, quia falsitas consistit in indiuisibili non minus, quam veritas, in eoque sita est, quod obiectum actus absolute non sit, uti repræsentatur: tam autem non est, vt cognoscitur obiectum posterioris, quam anterioris: falsitas ergo vnus tanta est quanta alterius. Quod porro affirmans viginti homines currere in pluribus deficiat à veritate, nihilque eius, quod affirmat, sit à parte rei, cum tamen affirmans cursum viginti equorum in tot obiectis non deficiat à veritate, & aliquid saltem eius, quod enuntiat, sit à parte rei, haud arguit falsitatem vnus esse maiorem falsitate alterius, sed à pluribus eam enasci causis: quilibet enim viginti hominum à cursu cessans falsificat priorem propositionem, facitque, vt absolute non sit eius obiectum, hoc est viginti homines currere: at vnus tantum equus non currens in causa est, vt propositio viginti equorum affirmans cursum, haud sit vera. Quo ergo plura sunt viginti, quam vnum, eò plures sunt causæ falsificantes priorem propositionem, quam quæ posteriori falsitatem inludunt. Cæterum hinc haud colligitur, vnam falsitatem esse maiorem alia, ambæ si sumantur propriè, & secundum se: quo pacto etsi pluribus de causis existat vnus ignis, quam alius, alterque producat simul à Deo, sole, & alijs ignibus, alter vero à solo Deo, haud propterea alter altero magis existet.

26 Enimvero alij, inter quos Arriaga, censent, vnum actum intellectus esse magis falsum alio, quamuis vna veritas aliam nequeat superare. Pro quorum sententia oppones primò. Tamen vna æqualitas alia maior esse nequeat, tamen vna inæqualitas potest esse maior alia cum linea bicubita magis inæqualis sit lineæ quincubita, quam lineæ tricubita: similiter ergo licet vna veritas esse non possit alia maior, tamen vna falsitas antecellere valebit aliam. Respondeo primò. Inæqualitas vnus li-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

nea respectu alterius est necessariò coniuncta cum earum æqualitate, quoad aliquas partes: quamobrem quò plures fuerint partes æquales vnus lineæ, quam alterius intuitu tertiæ, eo vna, quam alia intuitu tertiæ minus erit inæqualis, & contrà, quò pauciores, magis inæqualis: at cum propositio aliqua est omnino falsa, nulla eius pars obiecto conformis, aut vera est: vnde perperam ab inæqualitate ad falsitatem arguitur in præsentia. Respondeo secundò: inæqualitatem vnus dici maiorem alia, non propriè, & primario, sed improprie, & secundario: vt propter id aliqua linea dicatur quodammodo magis inæqualis alteri tertiæ, quam alia, quoniam vna in se est maior, ac longior, quam alia pluribusque partibus prædita, non verò eo, quod ipsa relatio inæqualitatis immediate, & strictè inæqualitatem subeat vllam. Vide quæ in hanc rem disputabimus in metaph. libr. 3. tractat. 6. capit. 25. parum ab initio.

27 Oppones secundò: & eodem fermè recurrit. Quamuis, si duo sint Romæ, tam sint in vrbe ambo, nec magis reuera vnus, quam alter, tamen qui Roma abunt, haud æque ab ea distant, sed plus ille, qui est in Hibernia, quam qui Neapoli, aut Venetiis. Similiter ergo, licet veritas, quæ posita est in eo, quod obiectum reipsa sit, haud esse possit maior in vno actu intellectus, quam in alio, at nihilominus falsitas collocari solita, & iure merito in eo, quod non sit obiectum reipsa, sed potius in illius veluti distantia à veritate, esse poterit maior in vna cognitione, quam in alia. Verum respondeo vt paulo supra, etiam distantiam vnus haud esse maiorem alia, nisi mediatè, & secundariò, videlicet, quia interuallum, ac spatium fundans vnus est maius, quam id, quod est fundamentum alterius, siue, quod instat est, quia maiori intercapedine loci distant, ac fecernuntur extrema vnus distantia, quam alius, cum interim ipsa relatio secundum se, ac propriè sumpta consistat in indiuisibili, nec admittat inæqualitatem: posita enim est in eo, quod vnum extremorum non sit immediatum localiter alteri: quod autem maior sit, vel minor intercapedo faciens, vt vnum non sit absolute alij immediatum, aut spatio loci proximum, id est per accidens respectu ipsius relationis distantia, eam si ad metaphysicum, ac scholasticum rigorem exigamus.

28 Oppones tertio. Etsi inter duo puncta non possit produci vna linea recta maior, ac longior alia, sed omnes rectæ duo inter extrema sint necessariò æquales; at obliquarum diuersa est conditio, earumque vna potest aliam excedere. Pari ergo ratione veritas, quæ est rectitudo quædam actum, & obiectum quodammodo interiecta, & ab hoc in illum deriuata, poterit esse inæqualitatis omnis nescia, & ea, quæ nusquam sit maior, minorve, quam alia, quin exinde liceat inferre, falsitatem, quæ est obliquitas quædam cognitionis, & etiam facultatis cognoscitiuæ, haud posse esse nunc maiorem alia, nunc minorem. Respondeo, lineam obliquam haud consistere in indiuisibili, sed partibus coalescere: mirum ergo non esse, si admittat magis, & minus, quorum est incapax falsitas, propterea, quod iuxta superius disputata posita sit in indiuisibili. Quo autem iure linea obliqua respectu alterius vtrinque pariter terminata subit inæqualitatem, quia est diuisibilis, & partibus coherens, eo ipso certè linea recta, quæ haud dubiè partibilis, ac diuidua est, esse posset modò maior, modò minor inter eosdem terminos, nisi eius oblatet definitio: at obstat: eam enim definit Archimedes apud Clauium nostrum lib. 1. elemen-

K k 2 torum

torum definit. 4. minimam earum, que terminos habent eisdem, & Campanus, breuissimam ex vno puncto in aliud extensionem: fieri autem nequit, vt linea minima, ac breuissima sit minor, breuiorque alia, vtve sit alia maior, ac protractior, vt est luce clarius. Cæterum lineæ obliquæ definitio nullam eiusmodi inæqualitatem duo inter extrema prohibet.

29 Oppones quartò. Peccatum, quod est error quidam voluntatis, suscipit magis, & minus, vnumque est grauius alio: similiter ergò error intellectus, & falsitas haud semper est æqualis, sed iam maior, iam minor. Consequentia videtur perspicua. Antecedens est fide sanctum aduersus Stoicos, quos delusit exemplum distantie, & aliarum relationum prædicamentaliū haud admittentium formaliter, & proprie magis, & minus: hinc tritum illud inter eos dictum quod referunt Ceporinus in scholiis super Dionysium de situ orbis, Suidas, & alij: qui centum stadiis distat à Canopo, & qui vno, æquè non est in Canopo: sic quoque plus, & minus peccatum æquè non est in re: id æquè agendo, id est plus, inquit, & minus non proprie, & re ipsa, sed improprie, & ex vulgi sensu: Stoicis accedere videtur Lipsius in lib. quem edidit de constantia.

30 Respondeo, perperam argui impræsentiarum ab errore voluntatis ad eum quo intellectus deuiat. Primum, quia plerique aduersariorum contra Stoicos Catholicè tuentur, actus voluntatis alios esse meliores aliis: & tamen intellectus actus haud propterea iuxta ipsos sunt alij aliis veriores: quanquam ergò voluntatis actus sint inæqualiter mali, non ob id fiet actus intellectus esse inæquali ratione falsos. Secundo, quia malitia moralis sita est in difformitate cum dicamine rectæ rationis: ratio autem dicat magis vnum flagitium esse vitandum, quam aliud v.g. parricidium, quam alterius sanguine non deuincti cædem, & incestum, quam simplicem fornicationem: difformitas ergò illa, ac proinde malitia in genere moris poterit esse iam maior, iam minor: cæterum difformitas cum obiecto, in qua constituitur falsitas, semper est eadem, vt toties decretum est, neque potest cre cere, aut decrefcere: haud enim aliud est iuxta superiora, quam obiectum non esse absoluè: vti affirmatur: quæ negatio præcisa est, atque abstracta ab omnibus circumstantiis, vnde oriatur inæqualitas: omnesque intuitu illius, adeoque falsitatis se habent omnino per accidens.

31 Oppones quintò Aristotelem lib. 4. metaph. c. 4. ad finem, vbi sic loquitur: *inest tamen in rerum natura magis, & minus: neque enim æquè paria esse duo, ac tria dixerimus, nec decipietur æquè, qui quatuor, atque is, qui mille quinque esse existimauerit: quod si non æquè decipiuntur, perspicuum est, alterum minus decipi.* Ecce iuxta Aristotelem deceptio, & falsitas subit magis, & minus.

32 Verum, si ad Aristotelem appellandum est, is haud magis loquitur allegato loco de falsitate, quam de veritate: statim enim subiungit ibidem: *quo fit, vt magis verum dicat* (is scilicet, qui minus decipitur) *si ergò id, quod magis tale dicitur, propius accedit, & erit profectio aliquid verum, cui magis verum sit magis propinquum.* At Arriaga, & plerique aduersariorum haud admittent, consentaneum esse Aristoteli, aut veritati, quod hæc sit modò maior, modò minor. Quapropter nec Aristotelicum esse potest eorum dogma, qui falsitati inæqualitatem tribuant. Respondeo ergo pro cunctis, sermonem esse philosopho eo loci, quo obiicitur, de falsitate, non formali, quæ de tantum agitur, sed radicali, quæ nihil aliud est, quam impossibilitas actus, vt

fuo conformetur obiecto: hæc autem est sapissimè maior in vno actu, quam in alio saltem extensiuè: nam quo plures homines v.g. non currunt, eò plus impossibilis est hæc propositio, *viginti homines currunt*, obiecto suo conformari, ac vera euadere: quando quidem ergò omnes viginti non currunt, toties certè est impossibilis eius actus veritas, & cum obiecto conformitas. Cæterum vnde viginti equis currentibus, & vno solo non currente semel tantum repugnat hunc actum, *viginti equi currunt*, esse verum: nec nisi vna tantum est impossibilitas, vt suo conformetur obiecto, ac verus euadat.

33 Porro, vt ad principale reuertamur insitum, aduersus nostram sententiam de æqualitate veritatis mediata, & immediata quartum, & postremum argumentum sic se habet. Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale: sed conclusio est vera propter præmissas: hæc ergò sunt conclusiones veriores, adeoque immediata veritas mediatam superat. Cæterum in Metaph. lib. 7. tract. 6. cap. 6. multis exemplis est à nobis declaratum Aristotelicum illud axioma propter quod vnumquodque tale, &c. haud vbiuis valere, tantumque esse necessatio, & irrefragabiliter verum in causis finalibus, ac voluntariis: hoc enim ipso, quod voluntas amet medicinam propter salutem, hanc oportet magis amari. At præmissæ eo genere causæ haud concurrunt ad conclusionem, sed potius è conuerso, cum voluntas nostra non alio fine præmissas imperet, nisi, vt conclusio sequatur: hæc ergo poterit esse non minus vera, quam principiorum assensus.

34 Quod deliberatum hæctenus, omnes actus veros esse æqualiter veros, falsosque similiter æqualem habere falsitatem, ea certe lege tenendum est, si actus sint omnino tales, falsique pariter nihil admixtum habeant veritatis: sin autem sermo sit de actibus, partim veris, partim falsis, & vtrique denominationi simul obnoxii, ob respectum videlicet ad plura obiecta disparata, & sine ordine vnius ad aliud expressa; ita certe haud inficiet, vnum actum alio esse veriore, aut falsiore: v.g. hunc *Petrus currit*, *Paulus currit*, ambobus currentibus esse veriore, actu isto, *Ioannes loquitur*, *Ignatius loquitur*, altero duntaxat eorum loquente: prior enim est omnino vera, posterior vero ex parte falsa: illa etiam esset hæc falsior, si, nec Petrus, nec Paulus current pro eo, ac posset contingere.

35 Iam, quod superest, id breuiter explicandum est circa posteriorem diuisionem huic capiti præstitutam, eam videlicet, qua veritas dissecatur in speculatiuam, & practicam, an harum vtraque sit proprie veritas, id est, an, non solum cognitio speculatiua, sed etiam practica sit strictè vera? Esse tuentur cum Aristotele 6. Ethicorum cap. 2. Franciscus Suarez disput. 8. metaph. sect. 5. & cæteri omnes scolastici. Atque iure merito Nam in primis quis denegare aufferit veritatem diuinæ cognitioni? at ea est practica respectu creaturarum, ad quarum dirigit effectum.

36 Deinde, scientia rigorosè sumpta, est, non solum speculatiua, sed etiam practica multoties: quamuis enim id negent Sanchez tom. 1. log. quæst. 12. Vallius, posterior disp. 4. parte 3. quæst. 4. & quidam alij; at probatum est à nobis supra lib. 2. huius operis tract. 3. & 4. estque Aristotelis lib. 1. metaph. cap. 2. & lib. 2. text. 3. quem sequuntur Suarez vbi supra, Auerfa quæst. 26 log. sect. 3. & quæst. 27. sect. 1. & communiter reliqui Doctores: sed omnis scientia est vera: aliqua ergò cognitio vera est practica,

ac proinde è conuerso aliqua practica est vera. Tandem à priori cognitio vera est ea, cuius obiectum ita se habet, sicut per illam representatur: at cognitionis practica, qua dialecticus tradit definitionem esse componendam ex genere, & differentia, aut architectus domum esse fabricandam ex tecto, & parietibus obiectum perinde se habet, ac affirmatur: quidni ergo sit vera.

37 Enimvero obiicies primò, cognitionem speculatiuam in eo iuxta omnes differre à practica, quod huius finis sit opus, & illius veritas, vtique obiectiua: prior ergo sola erit formaliter vera, non verò posterior, cum sine veritate obiectiua repugnet formalis. Obiicies secundò: obiectum est mensura veritatis, quæ respicitur in actu, vt innuit B. Thom. 1. part. quaest. 16. art. 1. at solius cognitionis speculatiuæ veritas mensuratur ab obiecto, non verò practica: quamuis enim ideo sit vera speculatiua scientia, quia eius obiectum est, at non idcirco cognitio practica est vera, quia eius obiectum est, sed potius ob id illius obiectum, videlicet res artefacta verè est, quia præcessit in artifice practica, & artificiosa cognitio ad eius effectum dirigens, eamque cauans quodammodo.

38 Ad primum horum respondeo, cognitionis practica finem dici opus, non veritatem obiectiuam, non quod hanc non respiciat, sed quod in ea more speculatiuæ cognitionis non sistat, sed ulterius ad eius executionem gradum faciat. Ad secundum respondeo, si mensura veritatis perinde sit, atque causa illius obiectiua, merito cuius refunditur in actum pro eo, ac loquuntur communiter auctores, certè ea relatio mensurae non est necessaria ad omnem veritatem: cognitio namque Dei de seipso est verissima, & tamen est ab obiecto, vt indistincta, sic incausata: item est vera intuitu creaturarum, quarum tamen nulla in veritatem Deo essentiali causali-
tas, nullus influxus: poterit ergo cognitio nostra practica esse vera, vt veritas haud mensuretur ab obiecto: Quid: quod ab eo mensuratur: obiectum enim huius actus, definitio est oratio constans genere, & differentia, bifariam vsurpari potest, & solet: primo existentialiter, secundo essentialiter. Priori ratione non mensurat regulam illa practica, & dialectica, sed potius ab ea mensuratur: haud enim ideo illa est vera, quia existit definitio per eam cognita: quin, esto intellectus nihil actu definiat, ei veritas sua manebit facta, atque tecta: quod si fortè contingat, intellectum quidpiam definire, ideo existet definitio, quia est vera præfata regula, quatenus sit definiendum ostendens. Posteriori ratione obiectum mensurat cognitionem practica: ideo enim illa, qua vsi sumus exempli gratia, est vera, quia essentia definitionis est, constare genere, & differentia: & huiusmodi connexio essentialis prædicatorum prior natura est, quam teius cognitio sit vera, non è conuerso: atque quoad hoc nullum est discrimen scientiam practica inter, & speculatiuam.

C A P V T I V.

De veritate copulatiua, & disiunctiua causali & absoluta.

39 Quid attinet ad priorem diuisionem, sciscitaberis, an quemadmodum ad veritatem propositionis copulatiuæ requiritur, vt omne eius obiectum ita sit, vt affirmat, & nullum aliter, v.g. si enuncia-
P. Lyncei Philosophia Tom. I.

tio sit hæc, Petrus, & Paulus currit, vt ambo currant, & neuter desinat currere, ita similiter opus sit ad veritatem huius disiunctiue (par autem est ratio cuiusvis alterius) Petrus, vel Paulus currit, non solum, vt aliquis eorum currat, verum etiam, vt aliquis non currat, nec totum quod asseritur existat re ipsa.

40 Affirmant Cicero in Topicis hisce verbis, reliqui dialecticorum modi plures sunt, qui ex disiunctionibus constant: aut hoc, aut illud: hoc autem non igitur illud: Itemque aut hoc, aut illud: non autem hoc: illud igitur. Quæ conclusiones idcirco ræte sunt, quod in disiunctione plus vno verum esse non potest. Aulus Gellius lib. 16. noctium Atticarum cap. 8. ex omnibus, inquiens, quæ disiunguntur, vnum esse verum debet, falsa cætera: quod si, aut nihil omnium verum, aut omnia plurave, quam vnum, vera erunt, tunc id disiunctum mendacium est. B. Thomas, opusc. 48. cap. 18. vbi sic habet: ad hoc, vt propositio disiunctiua sit vera, semper oportet, quod altera pars sit falsa, ita videlicet, quod prima pars sit falsa, & secunda vera. Item lauellus tract. 3. log. cap. 4. & tract. 9. cap. 4. parte 6. §. sed aduerit. Titelmanus lib. 3. dialecticæ considerationis cap. 20. ad finem, & lib. 4. cap. 28. Auerla tract. 3. institutionum cap. 9. tamen si moderatione quadam adhibita, quæ me iudice non est adrem. Tolet. lib. 1. Summul. cap. 19.

Contrarium tamen, & his temporibus communis est, & sponte sua verisimilius. Suadetur autem primò, quia hæc propositio, aliquis homo currit, non asserit aliquem non currere: luce clarius enim est, eam esse affirmatiuam, non negatiuam: aut ergo aliquem hominem non currere neutiquam requiritur, vt sit vera; aut certè veritas illius non desumitur ab obiecto, eoque quod representat, quo tamen quid falsius: Rursum secundò, vt optime arguunt Arriaga nobis fauens disp. 2. summul. sect. 3. num. 16. & Hurtadus disp. 4. Summul. sect. 3. §. 1. ita nostram amplectens sententiam, vt non nihil contrarie deferat quod ait Christus Matthæi cap. 18. vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, verum esse potest tamen non duo tantum, sed tres etiam sint in eius nomine congregati: ac facta hypothesi vtriusque numeri, haud propterea desinet Christus esse in medio suorum: similiter ergo hæc disiunctiua, Petrus currit, vel Paulus currit, esse poterit vera, licet non vnus eorum duntaxat currat, sed vterque. Deinde tertio: voluntas disiunctiua non est exclusiua alterutrius extremi, alias præceptum, quo Ecclesia Sacramentalem confessionem aliquo ex quindecim diebus Paschatis præcipit, quindecim dierum excluderet aliquem; nec ei satisfaceret, qui iis diebus quotidie confiteretur: pari ratione propositio disiunctiua alterutrius extremi exclusiua non est, ac proinde quamuis vtrumque simul existat, nihilominus vera euadet. Quarto tandem hæc propositio, nullus homo est animal, est falsa: ergo est vera eius contradictoria, nimirum hæc, aliquis homo est animal: at quin aliquis homo desinat esse animal: haud ergo opus est ad veritatem disiunctiue propositionis, vt non sit re ipsa pars altera disiunctionis per eam representata.

41 Non me latet eum, qui exterius profert hanc propositionem, Petrus, vel Paulus currit, innuere, se habere conceptum internum, quo iudicat alterum duntaxat eorum currere, alterum verò, quod consequens est, non currere: nam concipiens, ac iudicans vtrumque currere, frivole, & satis ex vano exterius affirmet vnum, vel alterum, & non potius vtrumque currere, vt optime animaduertit Aristoteles lib. 10. metaph. cap. 4. Hinc fit, vt, si vterque currat, & id à
K k 3 loquen